ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **M. K.,** zast. Mgr. Ladislavem Bártou, advokátem, se sídlem Purkyňova 787/6, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2021, č. j. 20 Az 15/2021 - 49,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2021, č. j. 20 Az 15/2021 - 49, **se** ve výroku I. a II. **ruší.**

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 7. 2021, č. j. OAM-61/LE-VL12-VL14-2021, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

III. Žalobci **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

IV. Ustanovenému zástupci Mgr. Ladislavu Bártovi **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů za zastupování v řízení ve výši 3400 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto usnesení.

Odůvodnění:

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení shora označeného rozsudku krajského soudu, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 7. 2021, č. j. OAM-61/LE-VL12-VL14-2021. V tomto rozhodnutí žalovaný označil žádost stěžovatele o udělení mezinárodní ochrany jako nepřípustnou podle § 10a odst. 1 písm. e) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen „zákon o azylu“), a řízení o udělení mezinárodní ochrany podle § 25 písm. i) téhož zákona zastavil.

[2] Ze správního spisu vyplynulo, že se jedná již o druhou žádost stěžovatele o mezinárodní ochranu, přičemž jeho předchozí žádost byla zamítnuta podle § 16 odst. 2 zákona o azylu jako zjevně nedůvodná. První žádost podal stěžovatel dne 28. 6. 2020 poté, co mu bylo rozhodnutím Krajského ředitelství policie Hlavního města Prahy ze dne 23. 6. 2020 uděleno správní vyhoštění na dobu 3 let, jelikož od roku 2018, kdy přicestoval, se stěžovatel v České republice zdržoval bez jakéhokoli oprávnění k pobytu, bez platného cestovního dokladu a dopouštěl se opakovaně porušování právních předpisů. Stěžovatel tehdy argumentoval tím, že je na Ukrajině válka, hledala jej policie s vojenskou správou a chtěli jej dostat do války, pročež přes Polsko utekl. V nové žádosti o mezinárodní ochranu ze dne 7. 5. 2021 stěžovatel argumentuje totožným způsobem jako v průběhu řízení o jeho první žádosti, tj. usiluje o legalizaci svého pobytu a vyhnutí se případné vojenské mobilizaci; jedinou novou skutečností je tvrzení stěžovatele o tom, že jej rodiče vyhodili z domu a on se nemá kam vrátit; tato skutečnost mu však byla známa již dříve, pročež měl možnost i povinnost ji namítat již v řízení o předchozí žádosti. Žádné z jeho tvrzení však nesvědčí o tom, že by mohl být vystaven pronásledování z důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu anebo že by mu hrozila vážná újma podle § 14a téhož zákona.

[3] **Krajský soud** žalobu jako nedůvodnou zamítl. Žalovaný se dle krajského soudu zcela správně zabýval primárně tím, zda stěžovatel ve své žádosti uvedl nějaké nové skutečnosti ve smyslu § 11a odst. 1 zákona o azylu, či zda takové nové skutečnosti během řízení nevyšly najevo; novou skutečností v tomto smyslu přitom nebylo tvrzení stěžovatele, že jej rodiče vyhodili z domu a nemá se kam vrátit, poněvadž mu tato skutečnost byla známa již v řízení o předchozí žádosti a měl možnost ji tvrdit. Krajský soud v této skutečnosti zároveň shodně s žalovaným nespatřuje důvod ve smyslu pronásledování či hrozící vážné újmy dle § 12 a § 14a zákona o azylu. Zbylá tvrzení pak nebyla nová a žalovaný neměl povinnost je opětovně posuzovat. Krajský soud vytkl žalovanému, že informace o zemi původu stěžovatele čerpal pouze ze zdrojů z období ještě před řízením o první žádosti stěžovatele, avšak vzhledem k tomu, že Česká republika nadále považovala Ukrajinu za bezpečnou zemi původu (s výjimkou oblastí kontrolovaných separatisty, které se však stěžovatele netýkají), a stěžovatel přitom ve správním ani soudním řízení neuvedl žádnou konkrétní změnu, která v zemi nastala a odůvodňovala by věcné posouzení jeho opakované žádosti, přičemž taková skutečnost nevyplynula ani v průběhu soudního řízení; pochybení žalovaného proto nemá vliv na zákonnost jeho rozhodnutí.

[4] **V kasační stížnosti** stěžovatel uvádí, že krajský soud nesprávně vyhodnotil, že se žalovaný nezabýval aktuálními změnami v situaci v zemi původu stěžovatele, jež by mohly mít vliv na posouzení jeho opakované žádosti. Právě nedostatečné posouzení možných podstatných změn v situaci v zemi původu stěžovatele žalovaným napadal stěžovatel již v žalobě; krajský soud v tomto pochybení vadu ovlivňující zákonnost rozhodnutí žalovaného neshledal. Žalovaný si neobstaral aktuální informace o zemi původu stěžovatele, nesplnil tak povinnost zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností a dle stěžovatele proto nelze mít za splněnou povinnost žalovaného obstarat informace o zemi původu žadatele. K tomu stěžovatel odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 1. 2017, č. j. 9 Azs 185/2017 – 38, dle něhož je třeba trvat na tom, aby ministerstvo ve svém rozhodnutí mj. odůvodnilo svůj závěr o tom, že v zemi původu nedošlo ke změnám, které by mohly mít vliv na případné udělení mezinárodní

ochrany. Hodnocení bezpečnostní situace na Ukrajině žalovaným neodpovídá požadavkům uvedeným v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2008, č. j. 5 Azs 55/2008 – 71, zejména požadavku na maximální možnou aktuálnost informací. Zároveň měl žalovaný povinnost posoudit situaci na Ukrajině bez ohledu na vyjádření stěžovatele, zcela nezávisle na vypořádání azylových tvrzení stěžovatele. Postup žalovaného, který si obstaral pouze zprávu o situaci na Ukrajině svým vznikem předcházející dokonce již první stěžovatelově žádosti o mezinárodní ochranu, dle stěžovatele ani vzdáleně neodpovídá požadavkům na řádné zjištění situace v zemi původu. Nelze proto souhlasit ani s názorem krajského soudu o tom, že se jedná o bezvýznamnou či nepodstatnou vadu.

[5] **Žalovaný** se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[6] **Nejvyšší správní soud** po konstatování včasnosti kasační stížnosti, jakož i splnění ostatních podmínek řízení, se dále ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná. Výklad zákonného pojmu „přesah vlastních zájmů stěžovatele“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, provedl Nejvyšší správní soud již ve svém usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech:

1) Kasační stížnost se dotýká *právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu.*

2) Kasační stížnost se týká *právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně.* Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.

3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit *judikatorní odklon*, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.

4) Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno *zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele.*

[7] Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 11. 3. 2022, č. j. 6 Azs 306/2021 – 49, uvedl, že výklad provedený ve shora citovaném usnesení není plně využitelný, zvažuje-li Nejvyšší správní soud, zda je třeba výjimečně prolomit pravidla stanovená v § 75 odst. 1 a § 109 odst. 5 s. ř. s. a přihlédnout při posuzování kasační stížnosti ke skutečnostem, které nastaly až po vydání rozhodnutí krajského soudu, aby bylo zajištěno dodržení norem požívajících aplikační přednost ve smyslu čl. 10 Ústavy, jimiž ve věcech mezinárodní ochrany budou zejména čl. 2 a 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, resp. zásada *non-refoulement*. V těchto případech je třeba se s otázkou, zda je prolomení namístě, věcně vypořádat buď v rámci hodnocení přijatelnosti (viz např.

usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2017, č. j. 9 Azs 14/2017 – 30), nebo shledat přijatelnost kasační stížnosti a uvedené otázce se věnovat v rámci meritorního přezkumu (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2021, č. j. 2 Azs 214/2020 – 46). Také při aplikaci § 104a s. ř. s. je totiž třeba postupovat tak, aby byly dodrženy mezinárodní závazky České republiky plynoucí z čl. 2 a 3 Úmluvy a zásady *non-refoulement* (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2022, č. j. 9 Azs 13/2022 – 32, nebo ze dne 14. 4. 2022, č. j. 5 Azs 212/2020 - 44).

[8] V nyní posuzované věci Nejvyšší správní soud shledal, že je nezbytné přihlédnout ke skutečnostem, k nimž došlo až po vydání rozhodnutí krajského soudu, a že ve světle těchto skutečností je kasační stížnost přijatelná.

[9] Skutečnost, že na Ukrajině došlo ke zcela zásadní změně situace způsobené invazí ozbrojených sil Ruské federace, která byla zahájena dne 24. 2. 2022 a která vyvolala bezprecedentní válečný konflikt, v jehož důsledku na Ukrajině umírají civilisté a do Evropy z této země proudí miliony válečných uprchlíků (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 – 31), je k okamžiku rozhodování Nejvyššího správního soudu všeobecně známou skutečností, kterou není třeba prokazovat.
[10] V době rozhodování krajského soudu, tj. dne 29. 10. 2021, však situace na Ukrajině nebyla takto vyhrocena a nedalo se hovořit o ozbrojeném konfliktu, který by zasahoval celé její území. Otázkou, zda a za jakých okolností má Nejvyšší správní soud povinnost vzít v potaz válku na Ukrajině, která vypukla během řízení o kasační stížnosti ve věci mezinárodních ochrany, se Nejvyšší správní soud zabýval v již zmíněném v rozsudku ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 – 31, v němž konstatoval:

„Základním pravidlem rozhodování správních soudů je přezkum rozhodnutí správního orgánu na základě skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.). Citované pravidlo odráží přezkumný charakter správního soudnictví. V řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (§ 65 a násl. s. ř. s.) správní soudy posuzují to, zda správní orgán na základě skutečností, v té době existujících a řádně a v potřebném rozsahu zjištěných, a na základě právního stavu platného v době jeho rozhodování rozhodl po právu. Rozhodování soudu není dalším stupněm správního řízení.

Z tohoto obecného pravidla však existují výjimky, vyžadované ústavním pořádkem, mezinárodním právem či právem EU, a to i v situaci pozdějších změn skutkového stavu. K prolomení § 75 odst. 1 s. ř. s. však soudy přistupují s obezřetností (srov. k tomu obecně rozsudek ze dne 9. 9. 2020, čj. 6 Afs 176/2019-31, body 20 až 24).

Jedna z těchto výjimek plyne z práva EU, konkrétně ze směrnice 2013/32/EU (tzv. procedurální směrnice). Podle čl. 4[6] odst. 3 směrnice platí, že členské státy zajistí, aby účinný opravný prostředek obsahoval úplné a ex nunc posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle směrnice 2011/95/EU, a to alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně. Tento požadavek práva EU je tedy přímo použitelný na řízení před krajským soudem, nestanoví však povinnost zajistit stejný procesní komfort též pro řízení před NSS [srov. k tomu např. rozsudek*

* Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany, Úř. věst. L 180, 29. 6. 2013, s. 60-95

NSS ze dne 26. 11. 2015, čj. 10 Azs 194/2015-32, body 22 až 24, nález ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16 (N 66/81 SbNU 153), body 24 až 35, případně rozsudek NSS ze dne 19. 10. 2021, č. j. 1 Azs 292/2021-51, body 28 až 30].

Další výjimky plynou z práva na život a ochranu zdraví člověka, chráněných ústavou i mezinárodním právem (např. v čl. 2 a 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Rozšířený senát k tomu již před jedenácti lety poznamenal, že soud nemůže přehlédnout (bez ohledu na obsah žaloby či kasační stížnosti), pokud by byly dány důvody k ochraně žalobce před hrozící vážnou újmou v zemi původu, které žalovaný nezohlednil za situace, kdy již nepřichází v úvahu žádné další řízení, v němž by mohla být ochrana poskytnuta. Pokud má tedy například soud k dispozici poznatky o tom, že žadateli je nezbytné poskytnout doplňkovou ochranu podle § 14a zákona o azylu, neboť její neposkytnutí by bylo narušením zásady non-refoulement a ochranu již nelze poskytnout v jiném řízení, rozhodnutí žalovaného zruší, aniž by taková skutečnost musela být vůbec výslovně namítána (usnesení rozšířeného senátu ze dne 8. 3. 2011, čj. 7 Azs 79/2009-84, č. 2288/2011 Sb. NSS, bod 23).

Podobně i novější judikatura uvádí, že soud včetně NSS bude povinen prolomit pravidlo stanovené v § 75 odst. 1 s. ř. s. z důvodu možného porušení Úmluvy pouze ve výjimečných případech (v rozsudku ze dne 4. 2. 2013, čj. 8 Azs 27/2012-65, bylo konkrétně v sázce právo na respektování rodinného a soukromého života dle čl. 8 Úmluvy). A to tehdy, pokud (1) stěžovatel v řízení před soudem uvede skutečnosti, které nastaly až po právní moci rozhodnutí správního orgánu, (2) tyto skutečnosti nebyly bez vlastního zavinění stěžovatele předmětem zkoumání správního orgánu, (3) zároveň se o těchto skutečnostech lze domnívat, že by mohly být relevantní pro možné udělení doplňkové ochrany, a (4) soud neshledá dostatečné záruky, že tyto nové skutečnosti budou dodatečně posouzeny v novém správním řízení (...).

Jistě i v nynější věci by bylo možné stěžovatele odkázat na to, aby podal novou žádost o mezinárodní ochranu. V sázce je však, na rozdíl od věci 8 Azs 27/2012, ochrana života stěžovatele, nikoli „jen" ochrana rodinného a soukromého života. Azylový příběh stěžovatele nezakládá na první pohled žádost zjevně nedůvodnou. Nynější situace na Ukrajině je nadto, jak již NSS podotkl výše, bezprecedentní. Nedá se srovnávat s ničím, čemu doposavad azylová judikatura NSS čelila. Na Ukrajině probíhají intenzivní boje, milióny ukrajinských uprchlíků již dorazily do Evropy či jsou na cestě. Rovněž české orgány řeší potřeby velkého množství uprchlíků z Ukrajiny, zajišťují jejich pobytový titul a otázky související. Právě proto také vláda dne 2. 3. 2022 přijala – z důvodu nutnosti reagovat na migrační vlnu velkého rozsahu – usnesení o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky (č. 43/2022 Sb.). O dva dny později přijala Rada EU rozhodnutí 2022/382, kterým stanovila, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny a zavedla jejich dočasnou ochranu.[**]

Za této specifické situace není namístě odkazovat stěžovatele na možnost podat si novou žádost o mezinárodní ochranu. (...)"

[11] Nejvyšší správní soud dospěl v souladu se svými předchozími rozhodnutími k závěru, že vzhledem k bezprecedentní situaci na Ukrajině není ani v nyní posuzované věci namístě stěžovatele odkázat na možnost podat novou žádost o udělení mezinárodní

[**] Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana. Úř. věst. L 71, 4. 3. 2022, s. 1-6

ochrany či na využití institutu dočasné ochrany ve smyslu zákona č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, u něhož navíc nelze předjímat, že se bude i na stěžovatele, který na území ČR přicestoval dlouho před 24. 2. 2022, skutečně vztahovat (viz např. rozsudky ze dne 25. 3. 2022, č. j. 8 Azs 336/2021 – 33, ze dne 24. 3. 2022, č. j. 1 Azs 36/2022 – 31, ze dne 31. 3. 2022, č. j. 9 Azs 13/2022 – 32, ze dne 8. 4. 2022, č. j. 5 Azs 86/2021 – 33, či ze dne 14. 4. 2022, č. j. 5 Azs 212/2020 – 44, ze dne 22. 4. 2022, č. j. 5 Azs 218/2020 - 28 a č. j. 5 Azs 227/2020 - 52).

[12] V nyní posuzované věci žalovaný označil žádost stěžovatele o mezinárodní ochranu za nepřípustnou podle § 10a odst. 1 písm. e) zákona o azylu a řízení o udělení mezinárodní ochrany podle § 25 písm. i) téhož zákona zastavil, jelikož od doby podání první žádosti stěžovatele nedošlo k významným změnám v zemi původu stěžovatele a Ukrajina byla stále zařazena do kategorie tzv. bezpečných zemí původu obsažených ve vyhlášce č. 328/2015 Sb. Jak však konstatoval Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 - 31, od 24. 2. 2022, Ukrajina bezpečnou zemí původu není a danou vyhlášku již nelze nadále ve vztahu k Ukrajině použít. Ani střední a západní část Ukrajiny nezůstala válkou nedotčena, byť zde prozatím přímé pozemní ozbrojené střety neprobíhají, nicméně řada míst v těchto oblastech se stává cílem ruských raketových či leteckých útoků, které si již rovněž vyžádaly oběti i z řad civilního obyvatelstva. Nelze vyloučit, že se terčem těchto útoků stane i Ivanofrankivská oblast, ze které pochází stěžovatel.

[13] S ohledem na zásadní změnu bezpečnostní situace v zemi původu bude nyní povinností žalovaného, aby se žádostí stěžovatele meritorně zabýval, jelikož opakovaná žádost stěžovatele musí být vzhledem k zásadní změně poměrů hodnocena jako přípustná. Je třeba, aby se žalovaný s přihlédnutím k aktuální bezpečnostní situaci v zemi původu stěžovatele zabýval podmínkami pro udělení mezinárodní ochrany dle § 12 písm. b) a § 14a zákona o azylu.

[14] Nejvyšší správní soud uzavírá, že je na žalovaném, aby znovu posoudil žádost stěžovatele ve světle aktuální situace na Ukrajině a z ní vyplývajících důsledků a rovněž i z hlediska veškerých dosud nastalých rozhodných skutečností, které by mohly odůvodňovat udělení mezinárodní ochrany. Pro úplnost Nejvyšší správní soud uvádí, že se vzhledem k naprosto nové situaci na Ukrajině nezabýval původními kasačními námitkami, neboť by to bylo i pro další řízení v této věci nadbytečné.

[15] Nejvyšší správní soud z uvedených důvodů v souladu s § 110 odst. 1 a 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. zrušil rozsudek krajského soudu i rozhodnutí žalovaného a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

[16] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Stěžovatel byl na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci úspěšný. Z obsahu soudních spisů je však patrné, že mu žádné náklady nevznikly, neboť od soudních poplatků byl ze zákona osvobozen; proto Nejvyšší správní soud rozhodl, že se stěžovateli náhrada nákladů řízení před krajským soudem, ani na náhrada nákladů v řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

[17] Stěžovateli byl usnesením krajského soudu ze dne 24. 8. 2021, č. j. 20 Az 15/2021 – 29, ustanoven zástupcem Mgr. Ladislav Bárta, advokát, se sídlem Purkyňova 787/6, Ostrava. Zástupce ustanovený v řízení před krajským soudem, je-li jím advokát, zastupuje navrhovatele i v řízení o kasační stížnosti. Hotové výdaje a odměnu za zastupování platí v takovém případě stát (§ 35 odst. 10 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud přiznal ustanovenému zástupci odměnu za jeden úkon právní služby, a to podání kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky o advokátním tarifu] ve výši 3100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) a § 7 bod 5. téže vyhlášky], k čemuž náleží náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 téže vyhlášky). Ustanovený zástupce před Nejvyšším správním soudem ani na výzvu nedoložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, a doklad o tom se nenachází ani ve spise krajského soudu. Celková odměna zástupce činí 3400 Kč, tato částka mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í :
Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 3. června 2022

JUDr. Lenka Matyášová
předsedkyně senátu